

Антон Чехов
ТРИ СЕСТРЫ

Издано при поддержке АНО «Институт перевода», Россия

AD VERBUM

Видано за підтримки АНО «Інститут перекладу», Росія

Антон Чехов
(1860–1904)

Антон Чехов

ТРИ СЕСТРИ

*З російської переклала
Світлана Андрущенко*

**ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ**

УДК 821.161.1:82-21

Ч 56

Антон Чехов

ТРИ СЕСТРИ

П'єси

З російської переклала Світлана Андрющенко

Перекладено за виданням:

Чехов А.П. Избранные сочинения. В 2-х т. — Т. 2. /

Сост. Г. Бердникова; Примеч. В. Пересытниковой. —

М.: Худож. лит., 1979. — 701 с. (Б-ка классики. Русская лит-ра)

Феномен творчості Антона Чехова вже понад століття викликає дискусії, буває ліками для зболених душ і розумів, які прагнуть видужати, проте й нині лишається вкрай актуальним і не завжди збагненим найгострішим умам.

«Чайка», «Три сестри», «Вишневий сад» — найзначущіші п'єси не лише у творчості Чехова, а й у світовому мистецькому контексті. У них скрупульозно, мов під мікроскопом, досліджено душевну спонуку героїв діяти, творчо самореалізуватися, прагнення активно долучитися до творення щасливого майбуття. Та це позірно. А що ж істинно? Що насправді криється за такими спонуканими / порухами / прагненнями / мотивами вчинків, дій чи бездіяльності героїв п'єс? Саме під таким оглядом А. Чехов препарує людську душу у п'єсах із книжки «Три сестри».

У комедії «Чайка» йдеться про ілюзію творчої самореалізації, яка — попри все — не стає запорукою щасливого життя. П'єса «Три сестри» — це драма бездіяльності, де кожен лише очікує на початок життя, утім аж ніяк не намагається жити чи, принаймні, братися робити для цього бодай щось. А комедія «Вишневий сад», мов вінець творіння, що підсумовує наслідки привільного існування, за мішурою і легкістю якого криється страх відповідальності за власне життя й небажання і неспроможність зробити вибір.

Перевод издания и создание его оригинал-макета осуществлен при финансовой поддержке Федерального агентства по печати и массовым коммуникациям в рамках Федеральной целевой программы «Культура России (2012—2018 гг.)»

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-7654-04-8

ISBN 978-617-7192-29-8

(Серія «Колекція театральна»)

© Світлана Андрющенко,
український переклад, 2019

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2019

ЗМІСТ

ЧАЙКА

7

ТРИ СЕСТРИ

73

ВИШНЕВИЙ САД

157

ЧАЙКА

Комедія в чотирьох діях

ДІЙОВІ ОСОБИ:

ІРИНА МИКОЛАЇВНА АРКАДІНА, по чоловіку Трепльова — *акторка*

КОСТЯНТИН ГАВРИЛОВИЧ ТРЕПЛЬОВ — *її син, молодий чоловік*

ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ СОРИН — *її брат*

НІНА МИХАЙЛІВНА ЗАРІЧНА — *молода дівчина, донька заможного поміщика*

ІЛЛЯ ОПАНАСОВИЧ ШАМРАЄВ — *поручик у відставці, управляючий у Соріна*

ПОЛІНА АНДРІЇВНА — *його дружина*

МАРІЙКА — *його донька*

БОРИС ОЛЕКСІЙОВИЧ ТРИГОРІН — *белетрист*

ЄВГЕН СЕРГІЙОВИЧ ДОРН — *лікар*

СЕМЕН СЕМЕНОВИЧ МЕДВЕДЕНКО — *учитель*

ЯКІВ — *працівник*

КУХАР

ПОКОЇВКА

Дія відбувається в садибі Соріна.

Поміж третьою і четвертою діями минає два роки.

ДІЯ ПЕРША

Частина парку в маєтку Соріна. Широка алея, що прямує від глядачів у глибину парку до озера, відгороджена естрадою, нашвидку змайстрованою для домашнього спектаклю, тож озера зовсім не видно. Ліворуч і праворуч обабіч естради чагарник. Кілька стільців, столик.

Сонце щойно сіло. На естраді за опущеною завісою Яків та інші працівники; чути кашель і стукіт. Марійка і Медведенко входять ліворуч, повертаючись із прогулянки.

МЕДВЕДЕНКО: Чому ви завжди ходите в чорному?

МАРІЙКА: Це траур за моїм життям. Я нещасна.

МЕДВЕДЕНКО: Від чого? *(У роздумах.)* Не розумію... Ви здорова, батько у вас хоча і небагатий, але зі статком. Я живу скрутніше за вас. Я отримую лишень двадцять три карбованці на місяць, та ще вираховують з мене в емеритуру*, а все ж я не ношу трауру.

Сідають.

МАРІЙКА: Річ не у грошах. І бідняк може бути щасливий.

МЕДВЕДЕНКО: Це в теорії, а на практиці виходить так: я і матір та дві сестри і брат, а платні всього двадцять три карбованці. Адже їсти і пити треба? Чаю і цукру треба? Тютюну треба? Ось і крутисся.

МАРІЙКА *(озираючись на естраду)*: Скоро почнуть виставу.

* Капітал, утворений з добровільних щомісячних відрахувань службовців, який витрачають для видачі їм утримання додатково до пенсії. *(Прим. перекл.)*

МЕДВЕДЕНКО: Так. Гратиме Зарічна, а п'єсу створив Костянтин Гаврилович. Вони закохані одне в одного, і сьогодні їхні душі зіллються у прагненні дати один і той самий художній образ. А в моєї душі й у вашої немає спільних точок дотику. Я люблю вас, не можу від туги сидіти вдома, щодня ходжу пішки шість верст сюди та шість назад і стрічаю один лише індивідуалізм з вашого боку. Це зрозуміло. Я без коштів, родина в мене велика... Хіба хочеш прямувати за людиною, якій самій їсти нічого?

МАРІЙКА: Дурниці. (*Нюхає тютюн.*) Ваша любов вражає мене, але я не можу відповідати взаємністю, ото й усе. (*Простягає йому табакерку.*) Долучайтесь.

МЕДВЕДЕНКО: Нема бажання.

Пауза.

МАРІЙКА: Душно, мабуть, уночі буде гроза. Ви все філософствуете або ведете про гроші. Як на вас, немає більшого нещастя, як бідність, а як на мене, у тисячу разів легше ходити в лахмітті і жебракувати, ніж... Утім вам не второпати цього...

Заходять праворуч Сорін і Трепльов.

СОРІН (*спираючись на тростину*): Мені, брате, в селі якось не те, і, ясна річ, ніколи я тут не звикну. Вчора ліг о десятій і сьогодні вранці прокинувся о дев'ятій з таким відчуттям, ніби від тривалого сну в мене мозок прилип до черепа і таке інше. (*Сміється.*) А по обіді ненавмисно знову заснув, і тепер я весь розбитий, почуваюся жахливо, зрештою...

ТРЕПЛЬОВ: Дійсно, ти маєш мешкати в місті. (*Побачивши Марійку і Медведенка.*) Шановні, коли почнуть, вас покличуть, а тепер не можна тут. Ідіть, будь ласка.

СОРІН *(до Марійки)*: Маріє Іллівно, будьте така ласкава, попросіть вашого татуса, щоб він розпорядився відв'язати пса, бо той виє. Сестра знову всю ніч не спала.

МАРІЙКА: Говоріть з моїм батьком самі, а я не стану. Звільніть, будь ласка. *(До Медведенка.)* Ходімо!

МЕДВЕДЕНКО *(до Трепльова)*: Так ви перед початком відішліть когось сказати.

Обоє йдуть.

СОРІН: Значить, знову всю ніч витиме пес. Ось історія, ніколи в селі я не мешкав, як хотів. Траплялося, візьмеш відпустку на двадцять вісім днів і приїдеш сюди, щоб відпочити й усе, але тут тобі так допечуть усілякими дурницями, що вже з першого дня хочеться геть. *(Сміється.)* Завжди я їхав звідси із задоволенням... Ну, а тепер я у відставці, подітися нікуди зрештою. Хочеш — не хочеш, живи...

ЯКІВ *(до Трепльова)*: Ми, Костянтин Гавриловичу, купатися підемо.

ТРЕПЛЬОВ: Добре, тільки через десять хвилин будьте на місцях. *(Дивиться на годинник.)* Скоро почнемо.

ЯКІВ: Слухаю. *(Виходить.)*

ТРЕПЛЬОВ *(обводячи поглядом естраду)*: Ось тобі й театр. Завіса, потім перша куліса, потім друга і далі порожній простір. Декорацій жодних. Відкривається вид прямо на озеро і на горизонт. Піднімемо завісу рівно о пів на дев'яту, коли зійде місяць.

СОРІН: Чудово.

ТРЕПЛЬОВ: Якщо Зарічна запізниться, то, звичайно, пропаде весь ефект. Пора вже їй бути б. Батько і мачуха стережуть її, і вирватися їй з дому так само важко, як із в'язниці. *(Поправляє дядькові краватку.)* Голова і борода в тебе скуйовджені. Треба постригтися б абощо...

СОРІН *(розчісуючи бороду)*: Трагедія мого життя. У мене і замолоду була така зовнішність, ніби я запоєм

пив — і все. Мене ніколи не любили жінки. (*Сідаючи.*)
Чому сестра не в гуморі?

ТРЕПЛЬОВ: Чому? Сумує. (*Сідаючи поруч.*) Ревнує. Вона вже і проти мене, і проти вистави, і проти моєї п'єси, бо не вона грає, а Зарічна. Вона не знає моєї п'єси, але вже ненавидить її.

СОРІН (*сміється*): Вигадаєш ото...

ТРЕПЛЬОВ: Їй уже прикро, що ось на цій маленькій сцені матиме успіх Зарічна, а не вона. (*Подивившись на годинник.*) Психологічний курйоз — моя мати. Безперечно талановита, розумна, здатна ридати над книжкою, ушкварить тобі всього Некрасова напам'ять, за хворими доглядає, як ангел; але спробуй похвалити при ній Дузе*! Ого-го! Маєш вихваляти лишень її одну, мусиш писати про неї, кричати, захоплюватися її незвичайною грою в «*La dame aux camélias*»** або в «*Чаді життя*»***, та оскільки тут, у селі, цього дурману немає, то ось вона сумує і злиться, і всі ми — її вороги, всі ми винні. До того ж вона забобонна, боїться трьох свічок, тринадцятого числа. Вона скупа. У неї в Одесі в банку сімдесят тисяч — це я знаю напевно. А попроси в неї позичити, вона стане плакати.

СОРІН: Ти уявив, що твоя п'єса не подобається матері, і вже хвилюєшся, і все. Заспокойся, мати тебе обожнює.

ТРЕПЛЬОВ (*обриваючи у квітки пелюстки*): Любить — не любить, любить — не любить, любить — не любить. (*Сміється.*) Бачиш, моя мати мене не любить. Ще б пак! Вона хоче жити, любити, носити світлі кофтинки, а мені ось двадцять п'ять років, і я постійно нагадую

* Елеонора Дузе (1858–1924) — італійська акторка. (*Прим. перекл.*)

** «*Дама з камеліями*» (*фр.*).

*** П'єса Болеслава Маркевича (1822–1884), російського письменника, публіциста, літературного критика, держслужбовця. (*Прим. перекл.*)

їй, що вона вже не молода. Коли мене немає, їй тільки тридцять два роки, при мені ж сорок три, і за це вона мене ненавидить. Вона знає також, що я не визнаю театру. Вона любить театр, їй здається, що вона служить людству, святому мистецтву, а як на мене, сучасний театр — це рутина, забобон. Коли піднімають завісу і при вечірньому освітленні, у кімнаті з трьома стінами, ці великі таланти, жерці святого мистецтва зображують, як люди ідять, п'ють, люблять, ходять, носять свої піджаки; коли з вульгарних картин і фраз намагаються вивудити мораль — мораль маленьку, зрозумілу, корисну в домашньому побуті; коли в тисячі варіацій мені підносять усе одне й те саме, одне й те саме, одне й те саме, — то я біжу і біжу, як Мопассан утік від Ейфелевої вежі, яка тиснула йому на мозок своєю вульгарністю.

СОРІН: Без театру не можна.

ТРЕПЛЬОВ: Потрібні нові форми. Нові форми потрібні, а якщо їх немає, то ліпше вже нічого. (*Дивиться на годинник.*) Я люблю матір, сильно люблю; але вона веде безглузде життя, вічно носиться з цим письменником, ім'я її постійно на перших шпальтах газет, — і це мене стомлює. Іноді ж просто в мені говорить егоїзм звичайного смертного; буває шкода, що в мене мати відома акторка, і, здається, якби це була звичайна жінка, то я був би щасливішим. Дядьку, що може бути відчайдушніше і дурніше ситуації: траплялося, до неї навідалися суцільно знаменитості, акторки і письменники, і між ними тільки я один — ніщо, і мене терплять лише тому, що я її син. Хто я? Що я? Пішов із третього курсу університету з причини, як-то кажуть, яка не залежить від редакції, ніяких талантів, ані грошей за душею, а за паспортом я — київський міщанин. Адже батько мій київський міщанин, хоча теж був знаним актором. Так ось, коли, траплялося, в її вітальні всі ці акторки й письменники звертали на мене свою милостиву увагу, то мені здавалося, що своїми поглядами вони вимірювали

мою нікчемність, — я вгадував їхні думки і страждав від приниження...

СОРІН: До речі, скажи, будь ласка, що за людина цей белетрист? Не збагнути його. Постійно мовчить.

ТРЕПЛЬОВ: Людина розумна, проста, трошки, знаєш, меланхолійна. Дуже порядна. Сорок років виповниться йому ще не скоро, але він уже знаний і ситий... Щодо його писань, то... як тобі сказати? Мило, талановито... але... після Толстого або Золя не захочеш читати Тригоріна.

СОРІН: А я, брате, люблю літераторів. Колись я пристрасно хотів двох речей: прагнув одружитися і жадав стати літератором, але не склалося ні те, ні те. От. І маленьким літератором приємно бути зрештою.

ТРЕПЛЬОВ (*прислухається*): Я чую кроки... (*Обіймає дядька.*) Я без неї жити не можу... Навіть звук її кроків прекрасний... Я щасливий шалено. (*Швидко крокує назустріч Ніні Зарічній, яка входить.*) Чарівниця, мрія моя...

НІНА (*схвильовано*): Я не спізналася... Звісно, я не запізналася...

ТРЕПЛЬОВ (*цілуючи її руки*): Ні, ні, ні...

НІНА: Увесь день непокоїлася, мені було так лячно! Я боялася, що батько не пустить мене... Проте він зараз поїхав з мачухою. Червоне небо, вже починає сходити місяць, і я гнала коня, гнала. (*Сміється.*) Але я рада. (*Міцно тисне руку Соріна.*)

СОРІН (*сміється*): Оченятка, здається, заплакані... Ге-ге! Не добре!

НІНА: Це так... Бачите, як мені важко дихати. Через півгодини я поїду, маю квапитися. Не можна, не можна, заради Бога, не тримайте. Батько не знає, що я тут.

ТРЕПЛЬОВ: Справді, вже час починати. Треба йти кликати всіх.

СОРІН: Я сходжу, і все. Одну хвилину. (*Іде праворуч і співає.*) «У Франції два гренадера...»* (*Озирається.*) Раз

* Г. Гайне «Два гренадери».

так само ось я заспівав, а один товариш прокурора й каже мені: «А у вас, ваша вищостне, голос сильний...». Потім подумав і додав: «Утім... противний». *(Сміється й іде.)*

НІНА: Батько і його дружина не пускають мене сюди. Кажуть, що тут богема... бояться, як би я не пішла в артистки... А мене тягне сюди, до озера, як чайку... Моє серце сповнене вами. *(Озирається.)*

ТРЕПЛЬОВ: Ми одні.

НІНА: Здається, хтось там...

ТРЕПЛЬОВ: Нікого.

Поцілунок.

НІНА: Це яке дерево?

ТРЕПЛЬОВ: В'яз.

НІНА: Чому воно таке темне?

ТРЕПЛЬОВ: Уже вечір, темніють усі предмети. Не їдьте рано, благаю вас.

НІНА: Не можна.

ТРЕПЛЬОВ: А якщо я поїду до вас, Ніно? Я всю ніч стоятиму в саду і дивитимуся на ваше вікно.

НІНА: Не можна, вас помітить сторож. Трезор іще не звик до вас і гавкатиме.

ТРЕПЛЬОВ: Я вас люблю.

НІНА: Тсс...

ТРЕПЛЬОВ *(зачувши кроки)*: Хто там? Ви, Якове?

ЯКІВ *(за естрадою)*: Саме так.

ТРЕПЛЬОВ: Ставайте на місця. Вже час. Місяць сходить?

ЯКІВ: Саме так.

ТРЕПЛЬОВ: Спирт є? Сірка є? Коли очі почервоніють, потрібно, щоб пахло сіркою. *(До Ніни.)* Ідіть, там усе готово. Ви хвилюєтеся?..

НІНА: Так, дуже. Ваша мама — нічого, її я не боюся, але у вас Тригорін... Грати при ньому мені страшно і соромно... Знаний письменник... Він молодий?

ТРЕПЛЬОВ: Так.

НІНА: Які в нього чудові оповідання!

ТРЕПЛЬОВ (*холодно*): Не знаю, не читав.

НІНА: У вашій п'есі важко грати. У ній немає живих осіб.

ТРЕПЛЬОВ: Живі особи! Треба зображати життя не таким, як воно є, і не таким, як має бути, а таким, яким бачать його у мріях.

НІНА: У вашій п'есі мало дії, одна тільки читка. І в п'есі, як на мене, неодмінно має бути любов...

Обоє йдуть за естраду.

Заходять Поліна Андріївна і Дорн.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Стає вогко. Поверніться, надіньте калоші.

ДОРН: Мені жарко.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Ви не бережете себе. Це впертість. Ви — лікар і чудово знаєте, що вам шкодить вогке повітря, але ви хочете, аби я страждала; ви навмисне просиділи вчора весь вечір на терасі...

ДОРН (*наспівує*): «Не говори, що молодість згубила».

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Ви були так захоплені розмовою з Іриною Миколаївною... ви не помічали холоду. Зізнайтеся, вона вам до душі...

ДОРН: Мені п'ятдесят п'ять років.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Дурниці, для чоловіка це не старість. Ви чудово збереглися і ще до вподоби жінкам.

ДОРН: То чого ж ви хочете?

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Перед акторкою ви всі ладні падати ниць. Усі!

ДОРН (*наспівує*): «Я знов перед тобою...» Якщо в суспільстві люблять артистів і ставляться до них інакше, ніж, скажімо, до купців, то це цілком прийнятно. Це — ідеалізм.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Жінки завжди закохувалися у вас і вішалися на шию. Це теж ідеалізм?

ДОРН (*знизавши плечима*): А що ж? У ставленні жінок до мене було вдосталь хорошого. У мені любили передусім чудового лікаря. Років десять-п'ятнадцять тому, ви пам'ятаєте, у всій губернії я був єдиним порядним акушером. До того ж я завжди був чесною людиною.

ПОЛІНА АНДРІЇВНА (*хапає його за руку*): Дорогий мій!

ДОРН: Тихіше. Йдуть.

Заходять Аркадіна під руку з Соріним, Тригорін, Шамраєв, Медведенко і Марійка.

ШАМРАЄВ: У тисяча вісімсот сімдесят третьому році в Полтаві на ярмарку вона грала дивовижно. Неймовірно захоплення! Дивно грала! Чи не хочете також знати, де тепер комік Чадін, Павло Семенович? У Расплюєва був на висоті, ліпше за Садовського, клянуся вам, вельмишановна. Де він нині?

АРКАДІНА: Ви постійно цікавитеся якимись допотопними. Відкіля мені знати! (*Сідає.*)

ШАМРАЄВ (*зітхнувши*): Павлусь Чадін! Таких уже немає тепер. Сцена зійшла нанівець, Ірино Миколаївно! Перше були могутні дуби, а нині ми бачимо одні лишень пеньки.

ДОРН: Блискучих обдарувань тепер мало, це правда, але середній актор став набагато вище.

ШАМРАЄВ: Не можу з вами погодитися. Утім це справа смаку. *De gustibus aut bene, aut nihil**.

Трепльов виходить з-за естради.

АРКАДІНА (*до сина*): Мій милий сину, коли ж початок?

* Про смаки — або добре, або нічого (*латин.*).

ТРЕПЛЬОВ: Через хвилину. Майте терпіння.

АРКАДІНА (*читає з «Гамлета»*): «Мій сину! Зазирни до мене в душу, й побачиш ти її в кривавих ранах й смертельних виразках — немає порятунку!»

ТРЕПЛЬОВ (*із «Гамлета»*): «Й для чого ж піддалася ти тій згубі, шукаючи злочинної любові?»

За естрадою грають у ріжок.

ТРЕПЛЬОВ: Панове, починаємо! Прошу уваги!

Пауза.

ТРЕПЛЬОВ: Я починаю. (*Стукає паличкою і промовляє голосно.*) О ви, шановні, старі тіні, які носитеся за нічної часини над цим озером, приспіть нас, і нехай нам насниться те, що буде через двісті тисяч років!

СОРІН: Через двісті тисяч років не буде нічого.

ТРЕПЛЬОВ: Так от нехай зобразять нам це нічого.

АРКАДІНА: Нехай. Ми спимо.

Піднімають завісу; відкривається вид на озеро; місяць над горизонтом, його відображення у воді; на великому камені сидить Ніна Зарічна, уся в білому.

НІНА: Люди, леви, орли і куріпки, рогаті олені, гуси, павуки, мовчазні риби, які мешкали у воді, морські зірки, і ті, яких не можна було розгледіти оком, — словом, усі життя, усі життя, усі життя, завершивши сумне коло, згасли... Уже тисячі століть, як земля не носить на собі жодної живої істоти, і цей бідний місяць марно запалює свій ліхтар. На лузі вже не прокидаються з кигиканням журавлі, і хрущів не буває чутно в липових гаях. Холодно, холодно, холодно. Порожньо, порожньо, порожньо. Страшно, страшно, страшно.

Пауза.

НІНА: Тіла живих істот зникли в поросі, і вічна матерія перетворила їх на камені, на воду, на хмари, а душі їх усіх злилися в одну. Загальна світова душа — це я... я... У мені душа і Олександра Великого, і Цезаря, і Шекспіра, і Наполеона, і останньої п'явки. У мені свідомості людей злилися з інстинктами тварин, і я пам'ятаю все, все, все, і кожне життя в собі самій я переживаю знову.

Видно болотні вогні.

АРКАДІНА (*тихо*): Це щось декадентське.

ТРЕПЛЬОВ (*благально і з докором*): Мамо!

НІНА: Я самотня. Раз на сто років я відкриваю уста, щоб говорити, і мій голос звучить у цій порожнечі понуро, і ніхто не чує... І ви, бліді вогні, не чуєте мене... Під ранок вас народжує гниле болото, і ви блукаєте до світання, але без думки, без волі, без тріпотіння життя. Боячись, щоб у вас не зродилося життя, батько вічної матерії, диявол, щомиті у вас, як у каменях і у воді, проводить обмін атомів, і ви змінюєтеся безперервно. У Всесвіті залишається постійним і незмінним один лише дух.

Пауза.

НІНА: Як бранець, кинутий у порожній глибокий колодязь, я не знаю, де я і що на мене чекає. Від мене не приховано лише, що у впертій, жорстокій боротьбі з дияволом, початком матеріальних сил, мені судилося перемогти, і по тому матерія і дух зіллються в гармонії прекрасній і настане царство світової волі. Проте це буде, лише коли мало-помалу, по довгому, довгому ряді тисячоліть, і місяць, і світлий Сиріус, і Земля перетворяться на пил... А доти жах, жах...

Пауза; на тлі озера виринають дві червоні крапки.

НІНА: Ось наближається мій могутній противник, диявол. Я бачу його страшні, червоні очі...

АРКАДІНА: Сірою пахне. Це так потрібно?

ТРЕПЛЬОВ: Так.

АРКАДІНА (*сміється*): Так, це ефект.

ТРЕПЛЬОВ: Мамо!

НІНА: Він сумує без людини...

ПОЛІНА АНДРІЇВНА (*до Дорна*): Ви зняли капелюха. Одягніть, а то застудитеся.

АРКАДІНА: Це лікар зняв капелюха перед дияволом, батьком вічної матерії.

ТРЕПЛЬОВ (*розлютившись, голосно*): П'єсу скінчено! Досить! Завіса!

АРКАДІНА: Та чого ти сердишся?

ТРЕПЛЬОВ: Досить! Завіса! Подавай завісу! (*Тупнувши ногою.*) Завіса!

Завісу опускають.

ТРЕПЛЬОВ: Винен! Я не завбачив, що писати п'єси і грати на сцені може лише дехто обраний. Я порушив монополію! Мені... я... (*Хоче ще щось сказати, але махає рукою і йде ліворуч.*)

АРКАДІНА: Що з ним?

СОРІН: Ірино, не можна так, матінко, поводитися з молодим самолюбством.

АРКАДІНА: Що ж я йому сказала?

СОРІН: Ти його образила.

АРКАДІНА: Він сам попереджав, що це жарт, і я ставилася до його п'єси, як до жарту.

СОРІН: Одначе...

АРКАДІНА: Тепер виявляється, що він написав великий твір! Маєте, прошу! Тож улаштував він цей спектакль

і начадив сірою не для жарту, а для демонстрації... Йому хотілося повчити нас, як треба писати і що потрібно грати. Зрештою це стає нудно. Ці постійні вилазки проти мене і шпильки, воля ваша, набриднуть будь-кому! Примхливий, самозакоханий хлопчак.

СОРІН: Він хотів зробити тобі приємність.

АРКАДІНА: Так? Однак він не вибрав якоїсь звичайної п'єси, а змусив нас прослухати цю декадентську маячня. Жартома я готова слухати і марення, але ж тут претензії на нові форми, на нову еру в мистецтві. Та як на мене, ніяких тут нових форм немає, а просто кепський характер.

ТРИГОРІН: Кожен пише так, як хоче і як може.

АРКАДІНА: Нехай він пише, як хоче і як може, тільки нехай залишить мене у спокої.

ДОРН: Юпітере, ти сердишся...

АРКАДІНА: Я не Юпітер, а жінка. *(Запалює цигарку.)* Я не серджуся, мені тільки прикро, що молода людина так нудно проводить час. Я не хотіла його образити.

МЕДВЕДЕНКО: Ніхто не має підстави відокремлювати дух від матерії, позаяк, можливо, самий дух є сукупність матеріальних атомів. *(Жваво, до Тригоріна.)* А ось, знаєте, описати б у п'єсі і потім зіграти на сцені, як живе наш брат — учитель. Важко, важко живеться!

АРКАДІНА: Це справедливо, але не говоритимемо ні про п'єси, ні про атоми. Вечір такий славний! Чуєте, панове, співають? *(Прислухається.)* Як добре!

ПОЛІНА АНДРІЇВНА: Це на тому березі.

Пауза.

АРКАДІНА *(до Тригоріна)*: Сядьте поряд зі мною. Років десять-п'ятнадцять тому тут, на озері, музика і спів лунали безперервно майже щочочі. Тут на березі шість поміщицьких садиб. Пам'ятаю, сміх, шум, стрілянина, і

все романи, романи... Jeune premier'ем* і кумиром усіх цих шести садиб був тоді ось, рекомендую (*киває на Дорна*), доктор Євген Сергійович. І нині він чарівний, але тоді був неперевершений. Однак мені починає докоряти сумління. За що я образила мого бідного хлопчика? Я неспокійна. (*Голосно.*) Костю! Сину! Костю!

МАРІЙКА: Я піду пошукаю його.

АРКАДІНА: Будь ласка, мила.

МАРІЙКА (*іде ліворуч*): Ау! Костянтин Гавриловичу!.. Ау! (*Виходить.*)

НІНА (*виходячи з-за естради*): Очевидно, продовження не буде, мені можна вийти. Вітаю! (*Цілується з Аркадіною і Поліною Андріївною.*)

СОРІН: Браво! Браво!

АРКАДІНА: Браво! Браво! Ми милувалися. З такою зовнішністю, з таким дивовижним голосом не можна, гріх сидіти в селі. У вас має бути талант. Чуєте? Ви зобов'язані податися на сцену!

НІНА: О, це моя мрія! (*Зітхнувши.*) Однак вона ніколи не здійсниться.

АРКАДІНА: Хто знає? Ось дозвольте вам представити: Тригорін, Борис Олексійович.

НІНА: Ах, я така рада... (*Зніяковівши.*) Я завжди вас читаю...

АРКАДІНА (*саджаючи її біля себе*): Не варто ніяковіти, мила. Він знаменитість, але в нього проста душа. Бачите, він сам засоромився.

ДОРН: Вважаю, тепер можна підняти завісу, а то моторошно.

ШАМРАЄВ (*голосно*): Якове, підніми-но, брате, завісу!

Завісу піднімають.

НІНА (*до Тригоріна*): А правда, дивна п'єса?

* Першим коханцем (*фр.*) — театральне амплуа.

ТРИГОРІН: Я нічого не второпавав. Утім дивився я з задоволенням. Ви так щиро грали. І декорація була прекрасна.

Пауза.

ТРИГОРІН: Певно, в цьому озері багато риби.

НІНА: Так.

ТРИГОРІН: Я люблю рибалити. Для мене немає більшої насолоди, як сидіти під вечір на березі і дивитися на поплавок.

НІНА: Проте, гадаю, хто випробував насолоду творчості, для того вже решта насолод не існує.

АРКАДІНА (*сміючись*): Не кажіть такого. Коли йому говорять гарні слова, то він провалюється.

ШАМРАЄВ: Пам'ятаю, в Москві в оперному театрі якось знаменитий Сильва взяв нижню до. А тим часом, мов зумисне, сидів на галереї бас із наших синодальних співочих, і раптом, лишень уявіть наше крайнє здивування, ми чуємо з галереї: «Браво, Сильво!» — цілою октавою нижче... Ось так (*низьким баском*): «Браво, Сильво...». Театр так і завмер.

Пауза.

ДОРН: Тихий янгол пролетів.

НІНА: А мені вже час. Прощайте.

АРКАДІНА: Куди? Куди так рано? Ми вас не пустимо.

НІНА: На мене чекає тато.

АРКАДІНА: Який він, справді...

Цілюються.

АРКАДІНА: Ну чим зарадити. Шкода, шкода вас відпускати.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.